

Autorul meu preferat

Lumea și bibliotecile lui Ioan F. Pop

de Viorel Marineasa

Lucrând la teza sa de doctorat despre opera teologico-filosofică a Sfântului Augustin, Ioan F. Pop a primit sfatul stringent al îndrumătorului său de la Universitatea Babeș-Bolyai, profesorul V(asile) M(uscă), de a se documenta dincolo de reperul Crișului Repede pentru o asemenea temă. Șansa i-a surâs, așa că a parcurs două stagii de pregătire la Istituto Patristico Augustinianum din Roma și la Institutul Catolic din Paris. Perioada romană se consumă între 31 ianuarie și 1 martie 2005, iar cea pariziană – între 15 și 31 martie 2007. Ioan F. Pop a consemnat scrupulos „aventurile” din bibliotecile la care a avut acces, dar și ce s-a mai întâmplat în chip complementar, precum și exercițiile de introspecție aferente. A rezultat astfel un *Jurnal aproape închipuit* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2009), în care, după opinia lui Ștefan Borbely (*Două cărți de Ioan F. Pop*, „Apostrof”, nr. 1/2010), „monologul jurnalistic sau autoscopic primează”, în detrimentul observațiilor asupra mediului insolit ce i se desfășoară înaintea ochilor, iar când acestea există, se rezumă la „notații cel mai des judicioase, dar uneori șarjate sau fastidioase”. Comprehensivă și mai puțin corosivă este lectura Melindei (Decsei) Crăciun (*Roman – aproape real*, „Vatra”, nr. 5-6/2010, dar și în teza de doctorat *Jurnalul și paradigma scrisului feminin*, Universitatea Petru Maior Târgu-Mureș, 2011), care consideră jurnalul lui Ioan F. Pop „un bun prilej de incursiune în interiorul ființei”, „o interesantă combinație între multiple motivații de a ține un jurnal și, totodată, un fascinant amestec de discursuri, de la relatare la discurs poetic, de la observație la analiză interioară, de la portret la meditație”. Și Borbely remarcase „autenticitatea dialogului cu sine însuși și interogația introspectivă”, dar s-a simțit dator să-i reproșeze că „cioranizează obstinat pe marginea metehnelor românești congenitale, cu cinisme obosite, stârnite de vederea cerșetorilor români...” De „un pronunțat iz cioranian” pomenește și Melinda Crăciun, dar și de autoironie, în timp ce Ștefan Borbely se limitează la propriile-i ironizări. De altfel, „modelul imediat” al lui Ioan F. Pop a fost, după cum singur o spune, un elev al lui Cioran, marele cărturar Radu Enescu: „Îmi plăcea la el până și ceea ce-mi displăcea...” (*Jurnal...*, pp.28-29).

Latura confesivă a jurnalului în discuție e importantă pentru întregirea profilului scriitorului, ținând seama și de faptul că poezia sa (altfel, de mare forță expresivă) „construiește masca unui damnat”

(Mircea A. Diaconu, în „Bucovina literară”, nr. 12/1997) și „ascunde biografia” (Gheorghe Mocuța, în „Arca”, nr. 10-11-12/1996). Dacă poetul „imaginează și practică (...) o arhitectură a nimicului, motivată de aventura căutării vidului, a unui posibil sens al vidului” (Mocuța), doctorandul se îndoiește *ab initio* de utilitatea prestației doctorale: „Îmi imaginez cât de bine ar fi dacă doctoratul s-ar da din creație autentică, nu din tot felul de exegeze mai mult sau mai puțin ratate. Un scriitor, de pildă, cu opera lui originală nu-și poate lua doctoratul. Dar cel mai mărunț interpret al scrisului său o poate face. (...) Doctoratul ar trebui să fie creație, nu compilație. Ca să nu mai vorbesc de mioriticul plagiat.” (*Jurnal...*, p. 27) Deci la ce-s bune asemenea mențiuni diaristice? „Jurnalul de față nu e decât un mod de a mă *minți* cu propriile adevăruri. Simplă și resemnată 'rumegare de sine'. E ocazia de a-mi face chipul țândări. (...) Poate vreau (...) să prind unicitatea sinestezică a unei plonjări în spațiu și timp. Iluzia că mă pot livra imediat, mă pot *developa* în neclarul paginii.” (p. 12) Sau: „Jurnalul e un fel de a-ți privi chipul deșirat în oglindă. E proba unei veridicități inutile. Mizând pe proba sincerității, devii repede banal. Scrisul în sine e implicit o formă de alteritate. (...) Cine scrie, scrie, chiar și inconștient, parțial pentru alții.” (p. 103) Aprofundând, Ioan F. Pop nu cade în extaze superioare privind resorturile și menirea scrisului. Câteva formulări memorabile: „scrisul este cea mai intimă formă de *înstrăinare*” (p. 29); „oralitatea este viață, scrisul – un fel de viață de apoi a oralității” (p. 33). Nici îndeletnicirea de scriitor nu-i pare de extracție sacră sau măcar eroică: „Pe mine m-au făcut

IOAN F. POP. Poet, eseist, gazetar. Născut în 1959, în Valcău de Sus, județul Sălaj. Licențiat în Teologie-Istorie al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Doctor în filosofie. Custode al Muzeului Memorial Iosif Vulcan din Oradea. Volume (selectiv): *Pedale de hârtie*, Dacia, Cluj-Napoca, 1994; *Poeme de sedus realitate*, Dacia, 2000; *Sfântul Augustin – morfologia unei paradigme*, Dacia, 2009; *Jurnal aproape închipuit*, Dacia, 2009; *Tăceri de la margine*, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș & Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011.

scriitor (...) plictiseala și singurătatea. (...) Scrisul poate a fi un surogat al lipsei de prietenie.” (pp. 44-45) Mai presus decât scrisul trebuie pus cititul. Diaristul recunoaște cu dezinvoltură: „Ieri și astăzi doar am citit, am mâncat și am dormit.” Alăturările nu trebuie să jeneze, din moment ce, pentru el, cititul „a devenit o funcție biologică, o necesitate metabolică” (p. 38), ceea ce îl face să se resimtă zămislit într-o oarecare măsură și de cărți (vezi și XXX, *Scriitorul Ioan F. Pop, stingher într-o lume în care intelectualii nu sunt apreciați*, „Adevărul”, 24.08.2011).

Ca mulți alți intelectuali obstaculați de comunism, are sentimentul că destule episoade recente ale vieții sale (cum ar fi și această oportunitate de a studia în bibliotecă de primă mână) survin prea târziu: „Faptul că sunt aici mi se pare încă o iluzie. (...) ... în viață toate le-am făcut tardiv și cam pe dos.” (p. 33) Călătoria la Roma îi amintește de cea făcută prima dată la oraș, la Șimleu Silvaniei, pe când avea 14 ani, iar sora sa i-a cumpărat întâia pereche de pantofi noi din prima ei leafă. Păstrează și-acum ceva din vechea „debusolare țărăneasă”. Chiar și de filosofie s-a apropiat „precum țaranul lui M. Preda de girafă” (pp. 30-42 passim).

Dacă înainte vreme îi admira pe turiștii occidentali, pentru că „reprezentau o formă incesabilă de libertate”, astăzi îi privește ca pe „o specie imbecilă care fotografiază totul și nu înțelege nimic” (p. 45). În Roma, ei au luat în posesie orașul, promovând „distracția, hlizeala și libertinajul” (p. 109). În ce-l privește, nu are vocație de turist, e „un bovaric incurabil”, se alintă autorul jurnalului, „decât să mă arunc în vârtoarea infernală a orașului, măcinat milimetric de turiști, îmi vine mai degrabă să îl inventez” (p. 39). Nu prea vād ce l-ar lega de autoiluzionările eroinei lui Flaubert, mai degrabă are dreptate Ștefan Borbely, care îl definește ca pe un „moralist inflexibil”, ce „se închide într-o singurătate severă”. Cum spuneam, același exeget îi reproșează că *cioranizează* excesiv; s-ar putea pune la socoteală că diaristul *patapieviciază* abundent și previzibil în raport cu postmodernitatea (se amestecă printre rânduri și Marshall McLuhan, Alvin Toffler, Giovanni Sartori și alții *ejusdem farinae*): „Ne îndreptăm veseli (...) spre o lume de înlocuitori. (...) Omul a ajuns un biet *înlocuitor* al omului. Până și unele zâmbete au ceva de material plastic.” (p. 37) Societatea consumistă creează permanent și arbitrar alte așa-zise nevoi, care, prin zdroaba și prin goana de a fi satisfăcute, dau omului iluzia că exprimă sensul existenței (p. 48). Lumea occidentală se devitalizează paradoxal tocmai prin „îndemnuri artificiale la viață”, dar nu se obține decât un plus de însingurare pe măsură ce gradul de modernitate crește, însingurare pe care mecanismele sociale tind s-o *rentabilizeze*: „Lumea va dispărea (o anumită lume) din cauza prea marii ei perfecțiuni” (pp. 56-57). Stigmatul solitudinii postmoderne planează și asupra televiziunii, „cea mai bună conducătoare de impostură, cu livrare la domiciliu”. La fel stau lucrurile și cu Internetul. „Ignoranța multilaterală, tehnicizată, agresivă, inhibă orice spirit critic.” (p. 62)

Unul dintre puținele spații securizate îl reprezintă biblioteca. Dacă ar fi posibil, ar „*vagabonda* serafic printre cărți” toată viața. Supralicitând, crede că „toate ideile s-au născut din bibliotecă” (pp. 17-18). Spre deosebire de țară, în biblioteca italiană află tot ce dorești, iar în drum spre instituție nu trebuie să ai grija încălțărilor: vor rămâne curate săptămâni în șir. Detalii de cultură și de civilizație.

Olegătură cu patria totuși există (gintă latină!): între cercetător și unul dintre bibliotecari se dezvoltă o antipatie reciprocă. Iată etapele: „un tip cam acru, cu un ceas imens pe o mână, cu o brățară ostentativă pe cealaltă”; „nu prea arată a om de bibliotecă” (pp. 17-18); „poate că nu-i place că-i dau prea mult de lucru” (p. 26); „Bibliotecarul, cel cu figură de schimbător de valută, nu se grăbește să-mi multiplie paginile de reviste lăsate. Se mișcă de parcă ar fi român” (p. 49); „buldogul, evident, la post” (p. 55); „Trebuia oare să vin până la Roma ca să mai dau de un tâmpit?” (p. 77).

Ioan F. Pop a fost etichetat drept „poet ascuns” (Mocuța); în ipostază de diarist se denudează fără pudibonderii. Nu trebuie să fii întotdeauna de acord cu el. Demne de reținut rămân scrupulozitatea cu care abordează o gamă variată de subiecte (grave sau mărunte), tonul sentențios, însă fără afectare, frumusețea și percutanța rostirii, multe locuțiuni (marcă înregistrată!) de ținut minte.